

УДК 316.74:004]:[378.4:004.8

DOI 10.32461/2226-3209.4.2025.351833

Цитування:

Горбань Ю. І., Каракоз О. О., Семикрас В. В. Цифрова культура сучасного закладу вищої освіти в умовах технологічних і соціокультурних трансформацій. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 4. С. 46–53.

Horban Yu., Karakoz O., Semykras V. (2025). Digital Culture of a Modern Institution of Higher Education in the Context of Technological and Socio-Cultural Transformations. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 4, 46–53 [in Ukrainian].

Горбань Юрій Іванович,

кандидат культурології, професор,
завідувач кафедри інформаційної діяльності
та зв'язків з громадськістю
Київського національного університету
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0001-5837-4409>
y.i.gorban@gmail.com

Каракоз Олена Олександрівна,

кандидат історичних наук,
доцент кафедри інформаційної діяльності
та зв'язків з громадськістю
Київського національного університету
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-7772-1530>
karakoc@ukr.net

Семикрас Василь Васильович,

кандидат філософських наук,
доцент кафедри української філософії
та культури Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0002-5125-5172>
semvv@ukr.net

ЦИФРОВА КУЛЬТУРА СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ І СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Мета статті полягає у здійсненні фундаментального культурологічного та педагогічного аналізу феномену цифрової культури в екосистемі сучасного закладу вищої освіти в умовах зміни технологічних укладів. Дослідження спрямоване на визначення структурних трансформацій цифрової культури під впливом генеративного штучного інтелекту, візуальних симулякрів і нових комунікативних норм. Основний фокус зосереджено на виявленні особливостей взаємодії між цифровими культурами викладачів і здобувачів, аналізі моделей цифрової зрілості інституцій та обґрунтуванні ролі цифрової гігієни й академічної доброчесності як ціннісних маркерів освітнього середовища. **Методологія роботи** ґрунтується на міждисциплінарному підході, що інтегрує методи культурологічного аналізу, цифрової гуманітаристики та педагогічного моделювання. Застосовано методи теоретичного узагальнення для розкриття сутності понять «професійно-цифрова компетентність» (відповідно до рамки DigComp 2.2), «візуальна культура» та «цифровий етикет». Системний підхід дав змогу розглянути цифрову культуру особистості як динамічну систему, що охоплює ціннісні, когнітивні, етичні та безпекові компоненти. Порівняльний метод використано для зіставлення стратегій взаємодії з інформацією у різних поколіннях учасників освітнього процесу, зокрема в контексті переходу від «техностресу» до «техно-еустресу». **Наукова новизна** дослідження полягає в концептуалізації цифрової культури закладу вищої освіти не як сукупності технічних навичок, а як специфічного соціокультурного середовища (екосистеми), де відбувається конвергенція традиційних академічних цінностей і новітніх технологічних практик. У статті вперше в контексті української мистецької та управлінської освіти деталізовано вплив генеративного штучного інтелекту на трансформацію навчальних стратегій здобувачів, зокрема виокремлено типи «когнітивних» і «метакогнітивних» користувачів ШІ. Розкрито специфіку візуальної культури здобувачів як панівного способу сприйняття інформації та проаналізовано феномен «фіджитал» (phygital) простору як нову арену освітньої взаємодії. Обґрунтовано поняття «цифрового гуманізму» як концептуальної відповіді на виклики алгоритмізації творчості. **Висновки.** Доведено, що цифрова культура є критично важливим активом сучасного закладу вищої освіти, який визначає його конкурентоспроможність і стійкість. Встановлено, що гармонізація цифрової взаємодії можлива через впровадження принципів цифрового гуманізму, перехід від трансляції знань до фасилітації, де ключову роль відіграє інформаційна безпека, етичне партнерство зі ШІ та розвинена візуальна

© Горбань Ю. І., 2025. CC BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

© Каракоз О. О., 2025. CC BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

© Семикрас В. В., 2025. CC BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

грамотність. Бібліотеку закладу вищої освіти визначено як стратегічний хаб цифрової трансформації та збереження культурної пам'яті через інструменти відкритої науки.

Ключові слова: цифрова культура, цифровізація освіти, заклад вищої освіти, візуальна культура, штучний інтелект в освіті, цифрова компетентність, академічна доброчесність, бібліотека закладу вищої освіти, кібергігієна, цифровий етикет, DigComp 2.2, фіджитал, технострес.

Horban Yurii, PhD in Cultural Studies, Professor, Head of the Department of Information and Public Relations, Kyiv National University of Culture and Arts; Karakoz Olena, PhD in History, Associate Professor, Department of Information and Public Relations, Kyiv National University of Culture and Arts; Semykras Vasyl, PhD in Philosophy, Associate Professor of the Department of Ukrainian Philosophy and Culture, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Digital Culture of a Modern Institution of Higher Education in the Context of Technological and Socio-Cultural Transformations

The purpose of the article is to conduct a fundamental cultural and pedagogical analysis of the phenomenon of digital culture in the ecosystem of modern higher education institutions in the context of changing technological paradigms. The study aims to identify structural transformations in digital culture under the influence of generative artificial intelligence, visual simulacra, and new communication norms. The main focus is on identifying the characteristics of interaction between the digital cultures of lecturers and students, analysing models of digital maturity of institutions, and substantiating the role of digital hygiene and academic integrity as value markers of the educational environment. **The methodology** is based on an interdisciplinary approach that integrates methods of cultural analysis, digital humanities, and pedagogical modeling. Theoretical generalisation methods were used to reveal the essence of the concepts of 'professional digital competence' (in accordance with the DigComp 2.2 framework), 'visual culture', and 'digital etiquette'. A systematic approach made it possible to consider the digital culture of an individual as a dynamic system that encompasses value, cognitive, ethical, and security components. The comparative method was used to compare strategies for interacting with information among different generations of participants in the educational process, particularly in the context of the transition from 'technostress' to 'techno-eustress'. **The scientific novelty** of the study lies in conceptualising the digital culture of a higher education institution not as a set of technical skills, but as a specific sociocultural environment (ecosystem) where traditional academic values and the latest technological practices converge. The article details for the first time in the context of Ukrainian art and management education the impact of generative AI on the transformation of students' learning strategies, in particular, distinguishing between 'cognitive' and 'metacognitive' types of AI users. It reveals the specifics of the visual culture of learners as the dominant way of perceiving information and analyzes the phenomenon of 'phygital' space as a new arena for educational interaction. It substantiates the concept of 'digital humanism' as a conceptual response to the challenges of the algorithmisation of creativity. **Conclusions.** It has been proven that digital culture is a critically important asset of a modern higher education institution, determining its competitiveness and sustainability. It has been established that the harmonisation of digital interaction is possible through the implementation of the principles of digital humanism, the transition from knowledge transfer to facilitation, where information security, ethical partnership with AI, and developed visual literacy play a key role. The library of a higher education institution is defined as a strategic hub for digital transformation and the preservation of cultural memory through open science tools.

Keywords: digital culture, digitisation of education, higher education institution, visual culture, artificial intelligence in education, digital competence, academic integrity, higher education institution library, cyber hygiene, digital etiquette, DigComp 2.2, fizzital, technostress.

Актуальність теми дослідження. Четверта промислова революція та стрімкий розвиток технологій спричинили глобальний парадигмальний зсув у всіх сферах суспільного життя. Освіта, як один із найбільш чутливих соціальних інститутів, опинилася в епіцентрі цих трансформацій. Сучасний заклад вищої освіти (ЗВО) поступово перестає бути фізично обмеженим простором трансляції знань, перетворюючись на інтегрований вузол глобальної цифрової мережі, де поєднуються освітні, наукові, комунікативні та культуротворчі практики. В умовах постпандемічного світу, а особливо в умовах воєнного стану в Україні, цифрова культура викладачів і здобувачів набула екзистенційного значення. Вона стала фундаментом не лише для забезпечення безперервності освітнього процесу, але й для збереження національної ідентичності та наукового надбання.

Поняття цифрової культури в сучасному науковому дискурсі виходить за межі інструментальної або технологічної грамотності. Ідеться про складний екосистемний феномен, що охоплює психологічну готовність до змін, етичні імперативи взаємодії з алгоритмами та нові естетичні коди. Особливої гостроти набувають питання взаємодії учасників освітнього процесу в епоху генеративного штучного інтелекту (GenAI), коли традиційні уявлення про авторство, творчість, комунікацію та верифікацію істини потребують докорінного переосмислення. У цьому контексті актуалізується проблема гармонізації цифрових культур різних поколінь учасників освітнього процесу – викладачів і здобувачів. Нерівномірність цифрової соціалізації, відмінності у стратегіях взаємодії з інформацією та різні ціннісні установки

можуть призводити до поглиблення «цифрового розриву» та виникнення конфліктів у межах академічного середовища, що, відповідно, негативно впливає на якість освіти та ефективність комунікації.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика цифрової культури перебуває у фокусі уваги світової та вітчизняної наукової спільноти. Фундаментальні засади цифрової компетентності громадян та освітян викладені в нормативних документах Європейської Комісії, зокрема в рамці DigComp 2.2 [17], оновлений у 2022 році з урахуванням викликів штучного інтелекту.

Філософські аспекти цифрової трансформації особистості та концепцію «цифрового гуманізму» розглядають О. Дольська [9] та Н. Череповська [15], аналізуючи феномен «цифрового громадянина». Питання професійно-цифрової компетентності викладача ґрунтовно досліджують К. Котун [10] та О. Васильєв [1], акцентуючи на педагогічних та управлінських аспектах цифрової трансформації освіти.

Специфіку візуальної культури та вплив мобільних застосунків на сприйняття реальності здобувачами освіти аналізують О. Гладченко, Т. Ратушняк, А. Омелчук, В. Ніжегородцев, Я. Вишемірська та О. Беспарточна [3]. Психологічні аспекти взаємодії студентів зі штучним інтелектом та типи навчальних стратегій висвітлено у новітніх працях Р. Гуревича, Л. Коношевського, О. Коношевського, А. Воеводи, С. Люльчака [7] та О. Круглика [12].

Важливий пласт досліджень присвячено питанням цифрового етикету та кібергігієни в освітньому середовищі, що відображено в роботах В. Губчик [6] і Н. Красножон [11]. Водночас, попри значний масив наукових напрацювань, проблема комплексної взаємодії та гармонізації цифрових культур викладача («суб'єкти вторинної цифрової соціалізації») і здобувача («особи з первинною цифровою соціалізацією») в контексті моделей цифрової зрілості та естетики «фіджитал» залишається недостатньо висвітленою.

Мета статті – полягає у здійсненні фундаментального культурологічного та педагогічного аналізу феномену цифрової культури в екосистемі сучасного закладу вищої освіти в умовах зміни технологічних укладів. Дослідження спрямоване на визначення структурних трансформацій цифрової культури під впливом генеративного штучного інтелекту, візуальних симулякрів і нових комунікативних норм. Основний фокус зосереджено на виявленні особливостей

взаємодії між цифровими культурами викладачів і здобувачів, аналізі моделей цифрової зрілості інституцій та обґрунтуванні ролі цифрової гігієни й академічної доброчесності як ціннісних маркерів освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Сучасні дослідження, зокрема в межах HigherDecision framework, пропонують розглядати цифрову зрілість ЗВО через призму семи взаємопов'язаних вимірів, кожен з яких критично впливає на формування культури учасників процесу. До них належать: академічне викладання (інтеграція цифрової педагогіки), інфраструктура (доступність хмарних сервісів і VR-лабораторій), управління змінами (наявність стратегії), цифрова культура персоналу, забезпечення якості (використання аналітики даних), цифровізація наукових досліджень і соціальний вплив (трансфер технологій) (табл. 1).

Важливо усвідомлювати, що наявність технічного забезпечення є лише базовою умовою, а не гарантією сталого цифрового розвитку. У наукових дослідженнях підкреслюється, що цифровізація освітнього процесу в сучасних реаліях потребує системного підходу, де технології постають не самоціллю, а ефективним інструментом соціокультурної трансформації [5]. Справжня модернізація відбувається тоді, коли цифрові інструменти органічно інтегруються в педагогічний дизайн для розв'язання конкретних навчальних завдань, уникаючи ризиків бюрократизації освітніх процесів. У такій системі викладач поступово трансформує свою професійну роль – від транслятора знань до архітектора освітнього досвіду, який свідомо комбінує цифрові та аналогові інструменти. Реалізація цієї нової ролі відбувається в контексті ключових складників цифрової зрілості, які потребують детальної характеристики:

Вимір 1: Академічне викладання та навчання. Це ядро цифрової трансформації. Зрілість тут вимірюється не кількістю завантажених PDF-файлів, а глибиною інтеграції принципів цифрової педагогіки. Показниками є використання адаптивних систем навчання, елементів гейміфікації, а також здатність викладачів створювати авторський цифровий контент, а не обмежуватися його пасивним споживанням. Дослідження засвідчують, що саме цей вимір у поєднанні з цифровою інфраструктурою є найсильнішим предиктором сприйняття успішності цифрової трансформації стейкхолдерами.

Структурно-функціональна модель цифрової екосистеми закладу вищої освіти

<i>Вимір зрілості</i>	<i>Ключові індикатори (KPIs)</i>	<i>Вплив на викладача</i>	<i>Вплив на здобувача</i>
Викладання	Інтеграція LMS, AI-тьютори	Зміна ролі з лектора на фасилітатора	Персоналізація траєкторії навчання
Інфраструктура	Хмарні сервіси, VR-лабораторії	Доступність ресурсів 24/7	Гнучкість (<i>Anytime, Anywhere</i>)
Управління	Стратегія DT, підтримка лідерів	Чіткість вимог та очікувань	Прозорість процесів
Культура	Цифрова грамотність, інноваційність	Зниження опору змінам	Відчуття сучасності освіти
Забезпечення якості	Використання аналітики даних (Learning Analytics), автоматизований моніторинг	Об'єктивність оцінювання, ухвалення рішень на основі даних	Своєчасний зворотний зв'язок, прозорість рейтингу
Наука	Відкрита наука (Open Science), цифрові репозитарії, міжнародна колаборація	Глобальна видимість доробку, спрощення співавторства	Доступ до найактуальніших баз даних, участь у реальних проєктах
Соціальний вплив	Трансфер технологій, цифрові соціальні проєкти, MOOCs	Зв'язок з індустрією та ринком праці, комерціалізація знань	Розвиток Soft skills, участь у громадському житті через «цифру»

Вимір 2: Цифрова інфраструктура. Це фундамент, що охоплює доступність високошвидкісного інтернету, хмарних сервісів та апаратного забезпечення. Критично важливим є перехід від стаціонарних комп'ютерних класів до концепції BYOD (Bring Your Own Device), а також створення гнучких освітніх просторів, що підтримують гібридні формати роботи.

Вимір 3: Управління змінами та ІКТ. Формування цифрової культури неможливе без стратегічного лідерства. Наявність посади СІО (*Chief Information Officer*), інтегрованої до вищого управлінського рівня ЗВО, корелює з успішністю впровадження інновацій [16]. Зокрема, підпорядкування СІО безпосередньо ректору істотно підвищує ефективність реалізації цифрових стратегій.

Вимір 4: Цифрова культура. Цей вимір відображає психологічний клімат ЗВО та охоплює готовність персоналу до змін, рівень цифрових компетенцій, толерантність до помилок і відкритість до експериментів. Важливим є подолання опору змінам, який часто виникає серед викладачів старших поколінь через страх втрати авторитету або некомпетентність.

Вимір 5: Забезпечення якості. Цифрова зрілість у цьому вимірі виявляється через використання аналітики даних для моніторингу якості освіти в режимі реального часу. Йдеться про перехід від реактивного реагування на проблеми до проактивного управління на основі даних.

Вимір 6: Наукові дослідження. Цифровізація наукової діяльності охоплює застосування інструментів для спільної роботи,

управління великими даними та розвиток практик відкритого доступу до наукових результатів (Open Science).

Вимір 7: Трансфер технологій і соціальний вплив (Technology Transfer and Social Impact). ЗВО стає цифровим хабом для громади, пропонуючи цифрові сервіси та знання зовнішньому світу.

Аналіз літератури виявляє суттєвий дисонанс між тим, як цифрову трансформацію бачать менеджери освіти, і тим, як її переживають викладачі та здобувачі [8]. Для адміністративного рівня цифрова зрілість часто асоціюється з впровадженням систем управління (ERP, CRM), автоматизацією звітності та збором даних для рейтингів. Це «менеджеральний» погляд, орієнтований на ефективність і контроль. Натомість для викладачів цифровізація часто перетворюється на джерело додаткової бюрократії, пов'язане з необхідністю дублювати інформацію в різних системах, заповнювати нескінченні електронні форми та постійно опановувати нові інтерфейси, які змінюються швидше, ніж усталюються професійні практики. Дослідження вказують, що заклади освіти з високою цифровою зрілістю відрізняються саме тим, що їх лідери фокусуються на *організаційних умовах і компетентності*, а не лише на закупівлі обладнання. Успішна цифрова культура формується в тих інституціях, де технології спрямовані на розв'язання реальних педагогічних проблем, а не створення нових адміністративних бар'єрів.

В Україні зазначений аспект ускладнюється необхідністю інтеграції з державними цифровими екосистемами, такими

як ЄДЕБО (Єдина державна електронна база з питань освіти) та сервіси платформи «Дія». Хоча така інтеграція забезпечує уніфікацію та прозорість, для багатьох ЗВО вона створює виклики, пов'язані з сумісністю локальних систем із національними стандартами, що потребує постійної адаптації з боку персоналу.

Поглиблений аналіз цифрової культури неможливий без розгляду психологічного стану її носіїв. Перехід в онлайн-середовище актуалізував проблему ментального здоров'я [13]. Дослідження ідентифікують «технострес» як ключовий ризик для викладачів, спричинений техно-перевантаженням (потік повідомлень 24/7), техноторгненням (стирання меж між роботою та домом) та техноскладністю (постійна необхідність перенавчання). Проте цифрова культура має і позитивний полюс – «техно-еустрес» (позитивний стрес), який мобілізує та мотивує. Він виникає, коли викладач або здобувач сприймає технологію не як загрозу, а як виклик (challenge). Важливим елементом цифрової культури ЗВО стає формування навичок «цифрового майндфулнесу» (усвідомленого використання гаджетів) та кібергігієни. Викладачі мають навчати здобувачів не лише користуватися технологіями, а й відпочивати від них, уникаючи емоційного вигорання.

Цифрова культура сучасного студентства має виразний візуально-центричний характер, де текст поступається місцем образу. Мобільні застосунки та соціальні мережі сформували практики саморепрезентації через симулякри – візуальні образи, що не мають референта в реальності, проте функціонують як нормативні елементи цифрового досвіду. Особливий вплив на візуальну культуру здійснює генеративний ШІ (Midjourney, DALL-E). З'являється новий феномен – естетика «зайвих пальців» або цифрових галюцинацій, коли помилки генерації стають предметом художньої рефлексії, формуючи специфічний жанр «глitch-арту». Проте це створює ризик кризи автентичності та гомогенізації смаків, коли алгоритми нав'язують узагальнені стандарти краси. Завданням мистецької освіти стає розвиток критичної візуальної грамотності – здатності відрізнити мистецьку цінність від алгоритмічної обробки та бачити за пікселями сенси.

Поява генеративного ШІ (ChatGPT) стала суттєвим викликом для академічної культури, змінюючи усталені уявлення про джерела та надійність знань. Однією з ключових проблем є схильність великих мовних моделей до так званих «галюцинацій» – впевненої генерації неправдивих фактів. Це зумовлює необхідність трансформації ролі здобувача освіти – від

пасивного споживача інформації до експерта-верифікатора.

Останні дослідження виокремлюють три типи студентів у взаємодії з ШІ: «когнітивні користувачі» (шукають швидкі відповіді), «пасивні споживачі» (делегують мислення алгоритму) та «метакогнітивні користувачі» (вступають у діалог з ШІ для генерації гіпотез) [14]. Високий рівень цифрової культури ЗВО передбачає стимулювання саме метакогнітивної стратегії. Викладач має стати фасилітатором цього партнерства, навчаючи студентів етично використовувати ШІ як інтелектуальну підтримку для мислення, а не простий засіб виконання завдань [14].

В умовах сьогодення бінарна опозиція «онлайн – офлайн» поступово втрачає свою релевантність. На перший план виходять гібридні форми взаємодії, які формують нову інформаційну культуру особистості. У науковій літературі наголошується на важливості адаптації до цифрової епохи, де питання академічної доброчесності та культури споживання інформації стають наріжними каменями нової екосистеми [4]. Така конвергенція фізичного та віртуального просторів (phygital) забезпечує безшовність освітнього досвіду, потребуючи від учасників процесу нових етичних і когнітивних навичок. ЗВО стає гібридним простором, де фізичні аудиторії інтегруються з елементами доповненої реальності (AR) та віртуальними лабораторіями (VR). Особливо це актуально для передавання неявного знання (tacit knowledge) – інтуїції, майстерності, «чуття» матеріалу, яке важко транслювати через екран. Тут цифрові технології (відеоповтори, 3D-моделювання) можуть поставати допоміжним засобом, але не заміною викладача. Український проєкт «War Up Close» («Війна впритул»), що фіксує руйнування у 360-градусних панорамах, демонструє, як імерсивні технології стають інструментом збереження історичної пам'яті та документалістики, трансформуючи цифрову культуру з розважальної у громадянську.

Однією з найбільш конфліктних і водночас динамічних зон цифрової культури сучасного закладу вищої освіти є сфера комунікації. Стрімка міграція освітнього процесу в цифрову площину, прискорена пандемією та воєнним станом, докорінно змінила архітектоніку взаємодії між викладачем і здобувачем. Якщо раніше комунікація була чітко регламентована розкладом занять і консультацій, локалізована в аудиторіях, то сьогодні вона набула ознак перманентності та «безшовності».

Перехід комунікації у месенджери (Telegram, Viber, WhatsApp) став каталізатором

розмивання меж робочого та особистого часу. Смартфон перетворився на постійний цифровий канал зв'язку, що забезпечує безперервну взаємодію між учасниками освітнього процесу в режимі 24/7. З одного боку, це підвищує оперативність передавання інформації, що є критично важливим в умовах частих повітряних тривог і блекаутів. З іншого боку, виникає феномен «цифрового вигорання» та очікування миттєвої реакції. Здобувачі освіти, які належать до покоління «особи з первинною цифровою соціалізацією», часто не розрізняють приватний простір викладача та його професійну доступність, надсилаючи запити пізно ввечері або у вихідні дні.

Саме тому цифрова культура потребує нагального формування та імплементації чіткого «нетикету» (мережевого етикету). Це не просто набір правил поведінки в онлайн-просторі, а необхідна умова психогігієни освітнього середовища. Нетикет має регулювати такі ключові аспекти цифрової взаємодії:

1. *Часові межі звернень*: встановлення «цифрової тиші» в неробочий час.

2. *Канали комунікації*: розмежування чатів для адміністративних оголошень і дискусійних платформ.

3. *Формат повідомлень*: пріоритет текстових повідомлень над голосовими (які часто є незручними для прослуховування та пошуку інформації), лаконічність і структурованість думки.

4. *Тон спілкування*: збереження академічної субординації навіть у неформальному середовищі месенджерів.

Розвинена цифрова культура особистості передбачає повагу до приватності іншого та розуміння права на «відключення» (right to disconnect), що є ознакою зрілості академічної спільноти.

Однак цифрова культура ЗВО – це не лише комунікація, а й збереження та управління знаннями. У цьому контексті важливим інтегратором культури постає університетська бібліотека. Вона проходить складний шлях трансформації від традиційного сховища друкованих видань до сучасного центру управління даними (Data Management Centre). За цих умов бібліотека стає гарантом академічної доброчесності та навігатором в інформаційно перенасиченому просторі.

Особливої ваги в цьому процесі набуває впровадження принципів Відкритої науки (Open Science). Це глобальний рух, спрямований на те, щоб зробити наукові дослідження, дані та їх поширення доступними для всіх рівнів зацікавленого суспільства. Для закладу вищої освіти, зокрема у сфері культури

і мистецтв, це означає перехід до нових моделей публікації та архівування результатів творчої та наукової діяльності. Використання міжнародних репозитаріїв (таких як Zenodo) або створення власних інституційних цифрових архівів є маркерним показником цифрової зрілості інституції. Розміщення матеріалів у таких базах забезпечує їм присвоєння цифрових ідентифікаторів об'єкта (DOI), що гарантує збереження авторства, цитованість та інтеграцію у світовий науковий простір.

В умовах повномасштабної війни проти України цифрова культура та технології архівування набувають екзистенційного значення. Ворог цілеспрямовано знищує українську культурну спадщину, руйнує бібліотеки, музеї та архіви [2]. У такій ситуації цифрове архівування стає способом порятунку національної пам'яті від фізичного знищення. Створення цифрових копій рідкісних видань, партитур, записів вистав, мистецьких творів та розміщення їх у хмарних сховищах і захищених репозитаріях – це не просто технічна процедура, а й акт культурного опору.

Цифрова культура у цьому вимірі трансформується в культуру відповідальності перед майбутніми поколіннями. Бібліотека ЗВО, використовуючи інструменти цифровізації, перетворюється на «цифровий ковчег», здатний зберегти ідентичність закладу та нації загалом, навіть у разі фізичних руйнувань інфраструктури.

Отже, цифрова культура викладачів і здобувачів – це комплексний феномен. Він починається з етики написання повідомлення у месенджері та завершується усвідомленням важливості збереження даних у глобальних репозитаріях. Гармонізація цих процесів – від побутової комунікації до стратегії Відкритої науки – дає змогу створити стійке, безпечне та продуктивне освітнє середовище, здатне відповідати на виклики сучасності.

Наукова новизна. У статті вперше концептуалізовано цифрову культуру українського ЗВО як багаторівневу екосистему, що охоплює психологічні (техно-еустрес), етичні (академічна доброчесність в епоху III) та естетичні (візуальні симулякри) компоненти. Обґрунтовано необхідність диференційованого педагогічного підходу до «когнітивних» і «метакогнітивних» користувачів III. Доведено, що «фіджитал»-технології є ефективним інструментом збереження культурної ідентичності в умовах кризового суспільства.

Висновки. Цифрова культура викладачів і здобувачів є динамічним феноменом, що перебуває у стані постійної трансформації. Успішний розвиток сучасного ЗВО залежить від здатності гармонізувати різні культурні

коди учасників освітнього процесу. Ключовими завданнями на найближчу перспективу є: перехід від політики заборони ІІІ до політики етичного партнерства; інтеграція модулів з кібергігієни та цифрового етикету в усі освітні програми; розвиток критичної візуальної грамотності для протидії маніпуляціям; підтримка бібліотек як центрів цифрової компетенції. Тільки комплексний підхід, що поєднує технологічні інновації з гуманістичними цінностями («цифровий гуманізм»), дасть змогу підготувати фахівця, здатного не лише споживати, а й творити культуру в цифрову епоху.

Література

1. Васильєв О. В. Теоретико-методичні засади розвитку цифрової компетентності майбутніх викладачів в умовах інтеграції штучного інтелекту в освітню сферу. *Академічні візії*. 2025. Вип. 43. С. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15622080>.
2. Возний І. Захист культурної спадщини України в контексті російсько-української війни. *Український історичний журнал*. 2025. № 1. С. 96–120. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2025.01.096>.
3. Гладченко О. В., Ратушняк Т. В., Омельчук А. А., Ніжегородцев В. О., Вишемірська Я. С., Беспарточна О. І. Особливості формування інформаційної культури майбутніх фахівців цифрового дизайну (освітньо-професійна програма «Технології цифрового дизайну»). *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2023. № 4. С. 85–103. DOI: <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2023.4.08>.
4. Горбань Ю. І., Олійник О. М. Інформаційна культура особистості в цифрову епоху: до питання академічної доброчесності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 1. С. 63–71. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2024.302030>.
5. Горбань Ю. І., Олійник О. М., Кобижча Н. І. Цифровізація освітнього процесу в контексті реалій інформаційного суспільства. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2024. Т. 7, № 1. С. 24–37. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.7.1.2024.306996>.
6. Губчик В. Г. Кібербезпека в освітньому середовищі закладів загальної середньої освіти. *Гуманітарний корпус*. 2025. Вип. 55. С. 57–59.
7. Гуревич Р., Коношевський Л., Коношевський О., Воевода А., Люльчак С. Інтеграція штучного інтелекту в сферу освіти: проблеми, виклики, загрози, перспективи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2024. Вип. 72. С. 170–186. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-72-170-186>.
8. Діцман К. Д. Інституціональна трансформація стандартів державних освітніх послуг в Україні на сучасному етапі розвитку.

Економіко-правові та управлінські аспекти розвитку суспільства: молодіжний погляд: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 01 листоп. 2019 р.). Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2019. Ч. 2. С. 58–60.

9. Дольська О. О., Ванг Д. Цифрова культура: особливості та її основні характеристики. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 41. С. 15–21. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v041.2023.3>.

10. Котун К. Особливості розвитку професійно-цифрової компетентності вчителя у Норвегії. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2024. Т. 25(1). С. 156–170. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.156-170](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.156-170).

11. Красножон Н. В. Формування інформаційної безпеки в освітньому середовищі як складова професійної компетентності педагога. *Професійна компетентність педагога: методологія, теорія, методика, практика*: матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 7 листоп. 2025 р.). Одеса: Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради, 2025. С. 64–66.

12. Круглик О. Психологічні аспекти взаємодії студентів та аспірантів зі штучним інтелектом в умовах освітніх обмежень. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences*: VIII International Scientific and Practical Conference, Cambridge, May 9, 2025. Cambridge: P.C. Publishing House, 2025. Р. 27–31.

13. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем: монографія / за ред. О. Г. Данильяна. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2017. 416 с.

14. Терлецька Т. С., Коваленко І. І. Використання чат-ботів на основі великих мовних моделей у науково-педагогічній діяльності викладачів. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2024. № 16. С. 194–215. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.1613>.

15. Череповська Н. Патріотичний складник ціннісно-світоглядної стратегії цифровізації суспільства та освіти в умовах війни. *Проблеми політичної психології*. 2025. Т. 17, вип. 31. С. 210–229. DOI: <https://doi.org/10.33120/popp-Vol17-Year2025-208>.

16. Юдін О. К., Матвійчук-Юдіна О. В. Концепція формування професійних компетентностей фахівців з інформаційних технологій та кібербезпеки. *Наукоємні технології*. 2019. № 3. С. 330–342.

17. Vuorikari R., Kluzer S., Punie Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens - With new examples of knowledge, skills and attitudes. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. 134 p. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415> (дата звернення: 15.09.2025).

References

1. Vasyliiev, O. V. (2025). Theoretical and methodological principles of developing digital competence of future teachers in the context of

integrating artificial intelligence into the educational sphere. *Academic Visions*, 43, 1–15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15622080> [in Ukrainian].

2. Voznyi, I. (2025). Protection of Cultural Heritage of Ukraine in the Context of the Russian-Ukrainian War. *Ukrainian Historical Journal*, 1 96–120. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2025.01.096> [in Ukrainian].

3. Hladchenko, O. V., Ratushniak, T. V., Omelchuk, A. A., Nizhehorodtsev, V. O., Vyshemirskaya, Ya. S., & Bespartochna, O. I. (2023). Peculiarities of the formation of information culture of future specialists of digital design (educational and professional programme 'Digital design technologies'). *Theory and Practice of Social Systems Management*, 4, 85–103 [in Ukrainian].

4. Horban, Yu. I., & Oliinyk, O. M. (2024). Information Culture of the Personality in the Digital Age: On the Issue of Academic Integrity. *Herald of the National Academy of Culture and Arts Management*, 1, 63–71. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2024.302030> [in Ukrainian].

5. Horban, Yu. I., Oliinyk, O. M., & Kobyzhcha, N. I. (2024). Digitalisation of Educational Process in the Context of Information Society Realities. *Digital Platform: Information Technologies in Sociocultural Sphere*, 7(1), 24–37. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.7.1.2024.306996> [in Ukrainian].

6. Hubchuk, V. H. (2025). Cybersecurity in the educational environment of secondary education institutions. *Humanistic Corpus*, 55, 57–59 [in Ukrainian].

7. Hurevych, R., Konoshevskiy, L., Konoshevskiy, O., Voievoda, A., & Liulchak, S. (2024). Integration of artificial intelligence in the field of education: problems, challenges, threats, prospects. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 72, 170–186. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-72-170-186> [in Ukrainian].

8. Ditsman, K. D. (2019). Institutional transformation of standards of state educational services in Ukraine at the present stage of development. Economic, legal and managerial aspects of social development: youth perspective: materials of the International Scientific-Practical Conference (Dnipro, November 1, 2019), 2, 58–60 [in Ukrainian].

9. Dolska, O. O. & Wang, D. (2023). Digital culture: features and its main characteristics. *Current Problems of Philosophy and Sociology*, 41, 15–21. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v041.2023.3> [in Ukrainian].

10. Kotun, K. (2024). Peculiarities of teacher's professional digital competence development in Norway. *Adult Education: Theory, Experience, Prospects*, 25(1), 156–170. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.156-170](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.156-170) [in Ukrainian].

11. Krasnozhan, N. V. (2025). Formation of information security in the educational environment as a component of the professional competence of the teacher. *Professional competence of the teacher: methodology, theory, technique, practice: materials of the II International Scientific and Practical Conference*, (Odessa, November 7, 2025), 64–66 [in Ukrainian].

12. Kruhlyk, O. (2025). Psychological aspects of the interaction of students and postgraduates with artificial intelligence in the context of educational limitations. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences VIII International Scientific and Practical Conference* (Cambridge, May 9, 2025), 27–31 [in Ukrainian].

13. Danyliana, O. H. (Ed.). (2017). *Modern society: philosophical and legal research of current problems*. Pravo [in Ukrainian].

14. Terletska, T. S. & Kovalenko, I. I. (2024). Utilisation of large language models based chatbots in scientific and pedagogical activities of university teachers. *Open Educational E-Environment of Modern University*, 16, 194–215. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.1613> [in Ukrainian].

15. Cherepovska, N. (2025). Patriotic component of the value-worldview strategy of society and education digitalisation in wartime conditions. *Problems of Political Psychology*, 17(31), 210–229. DOI: <https://doi.org/10.33120/popp-Vol17-Year2025-208> [in Ukrainian].

16. Iudin, O. K. & Matviichuk-Yudina, O. V. (2019). The concept of forming professional competencies of specialists in informational technologies and cyber security. *Science-Based Technologies*, 3, 330–342 [in Ukrainian].

17. Vuorikari, R., Kluzer, S., & Punie, Y. (2022). *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes*. Publications Office of the European Union. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415> [in English].

Стаття надійшла до редакції 31.10.2025

Отримано після доопрацювання 03.12.2025

Прийнято до друку 12.12.2025

Опубліковано 29.12.2025